

ЗАТВЕРДЖЕНО:
наказом Мінагрополітики
від 15 січня 2024 року № 101

УДК 633.88

Код UPOV: ALTHA_OFF

Методика

проведення експертизи сортів алтеї лікарської (*Althaea officinalis* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Althaea officinalis* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 10 г.

2.3 Насіння має бути здорове на вигляд, не уражене хворобами, не пошкоджене шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза має тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до звершення циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 120 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,70 × 0,45 м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 120 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 120 рослин або частин 120 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 120 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 120 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або

дуже слабко варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

- Рослина: за висотою (ознака 1);
- Рослина: галуження (ознака 2);
- Рослина: суцвіття (ознака 17);
- Рослина: час початку цвітіння (ознака 21).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучають до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови доводять це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів алтеї лікарської

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG 2	низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
2. (*) QL	Рослина: галузнення VG 2	відсутнє	1	
		наявне	9	
3. (*) QL	Рослина: місце галузнення VS, 2	верхня третина	3	
		середня третина	5	
		нижня третина	7	
4. QL	Стебло: опушення VS 1	відсутнє	1	
		наявне	9	
5. (+) QN	Листок нижнього ярусу: за довжиною MS, 1	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
6. (+) QN	Листок верхнього ярусу: за довжиною MS, 1	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
7. (*) QL	Листок верхівковий: лопатевість VS, 1	відсутня	1	
		наявна	9	
8. (+) QN	Листок нижнього ярусу: відношення довжина / ширина MS, 1	мале	3	
		середнє	5	
		велике	7	
9. (+) QN	Листок верхнього ярусу: відношення довжина / ширина MS, 1	мале	3	
		середнє	5	
		велике	7	
10. (*) (+) QN	Листок нижнього ярусу: глибина розсіченості MS 1	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
11. (+) QN	Листок середнього ярусу: глибина розсіченості MS, 1	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
12. QN	Листок нижнього ярусу: інтенсивність сірувато- зеленого забарвлення VS, 1	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
13. (*) QL	Листок середнього ярусу: опушення VS, 1	відсутнє	1	
		наявне	9	

1	2	3	4	5
14. (*) (+) QN	Квітка: кількість у піхві листка VS 2	мала середня велика	3 5 7	
15. (+) QN	Квітка: діаметр MS 2	малий середній великий	3 5 7	
16. (*) QN	Пелюстка: інтенсивність рожевого забарвлення VS 2	слабка помірна сильна	1 2 3	
17. (*) QL	Рослина: суцвіття VG 2	відсутнє наявне	1 9	
18. (+) QN	Насінина: за довжиною MS 4	коротка середня довга	3 5 7	
19. QL	Насінина: опушення VS 4	відсутнє наявне	1 9	
20. (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. MS 4	мала середня велика	3 5 7	
21. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння MS 1	ранній середній пізній	3 5 7	
22. (+) QN	Рослина: час початку достигання насіння MS, 3	ранній середній пізній	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів алтеї лікарської

Коди фаз росту й розвитку рослин, у які рекомендовано проводити спостереження

Коди	Назви фаз розвитку рослин
1	Початок цвітіння
2	Повне цвітіння
3	Початок достигання насіння
4	Стигле насіння

8.1 Пояснення або ілюстрації до окремих ознак

До 1. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 70, середня – 70–150, висока – понад 150.

До 5. Листок нижнього ярусу: за довжиною, см.

Короткий – до 6, середній – 6–10, довгий – понад 10.

До 6. Листок верхнього ярусу: за довжиною, см.

Короткий – до 3, середній – 3–4, довгий – понад 4.

До 8. Листок нижнього ярусу: відношення довжина / ширина, разів.

Мале – до 1, середнє – 1–2, велике – понад 2.

До 9. Листок верхнього ярусу: відношення довжина / ширина, разів.

Мале – до 1,5; середнє – 1,5–2,0; велике – понад 2,0.

До 10. Листок нижнього ярусу: глибина розсіченості, частина.

Мала – до 0,3; середня – 0,3–0,5; велика – понад 0,5.

До 11. Листок середнього ярусу: глибина розсіченості, частина.

Мала – до 0,2; середня – 0,2–0,3; велика – понад 0,3.

До 14. Квітка: кількість у півхві листка, шт.

Мала – 1, середня – 2–3, велика – понад 3.

До 15. Квітка: діаметр, см.

Малий – до 2, середній – 2–3, великий – понад 3.

До 18. Насінина: за довжиною, мм.

Коротка – до 2,0; середня – 2,0–2,5; довга – понад 2,5.

До 20. Насіння: маса 1000 шт., г.

Мала – до 2,0; середня – 2,0–2,5; велика – понад 2,5.

До 21. Рослина: час початку цвітіння, декада, місяць.

Ранній – III декада травня,
середній – I–II декада червня,
пізній – після II декади червня.

До 22. Рослина: час початку достигання насіння, декада, місяць.

Ранній – II декада вересня,
середній – III декада вересня,
пізній – I декада жовтня.

9. Література

1. Біленко В. Г. Технологія вирощування лікарських рослин і використання їх у медицині та ветеринарній практиці / В. Г. Біленко, В. І. Лушпа, Б. Є. Якубенко та ін. – К.: Арістей, 2007. – С. 143–148.
2. Определитель высших растений Украины – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 143.
3. Собко В. Г. Визначник рослин Київської області. / В. Г. Собко, Л. П. Мордатенко. – К., 2004. – С. 295.